

Градските легенди на Константинопол



(*Parasteseis syntomai chronikai*)

Превод *Иван Вульпе*

Консултант на гръцкия оригинал *Райка Николова*

Графична реконструкция на монументите *Текла Алексиева*

Научна редакция и коментар *Веселина Вачкова*

Преводът е направен по изданията: *Parastaseis syntomai chronikai*. In: Georgi Codini, Rec. Bekker. Bonn, 1843 // *Parastaseis syntomoi chronikai*. In: *Scriptores Originum Constantinopolitanum I-IV*. Ed. T. Preger. Leipzig, 1901-1907 // Cameron A., Herrin, J., Brill, Leiden 1984. *Constantinople in the early eighth century: the Parastaseis syntomai chronikai*. Brill, Leiden 1984.

1. Забележете, че [църквата] „Св. Мокий”¹ е била построена първоначално от Константин Велики², когато в този регион живеели много езичници. И тук имало храм на Зевс, на мястото на който [и с чиито камъни] Константин построил църквата. Тя се срутила при управлението на Констанций³, по време на третото му консулство⁴. В дните на Теодосий Велики⁵ арианите били отлъчени от светите църкви и като отишли в църквата св. Мокий, я поискали и помолили императора за разрешение да пребивават там, както наистина и станало. Така арианите веднага построили наново тази същата църква и тя е използвана от тях за богослужения в период на седем години. Срутила се е, както ни е казано, на седмата година, по време на

¹ Фактът, че описанието на Константинополските чудеса и забележителности започва с храма на св. Микой изобщо не е случаен. Св. Мокий е един от най-почитаните константинополски светци (и един от двамата – заедно със св. Акакий – „местни”, византийски мъченици), за които днес е изличена почти всяка памет. Според православното житие, св. Мокий бил свещеник в Амфипол, древен град в Македония на устието на река Струма. При император Диоклетиан (284–305 г.) върлувало жестоко гонение против християните. Езичниците празнували тържествата на Дионис – Бакхус. Св. Мокий не издържал това езическо зрелище и произнесъл пред събралия се народ изобличителна реч в защита на чистата християнска нравственост. Когато след няколко дни в Амфипол дошъл управителят на македонския град Аполония, донесли му за поведението на Мокий, който със своята проповед обърнал мнозина срещу езическите култове. Довели мъченика пред съда на управителя и понеже св. Мокий смело изповядал своята християнска вяра, пристъпили към изтезания. Никое мъчение обаче не засягало светеца и затова управителят, крайно озадачен, го изпратил на съд в тракийския град Хераклея (една от древните епископски катедри, под чиято канонична власт първоначално ще се намира и създадената през IV в. Константинополска църква), а оттам в гр. Византион, където бил посечен с меч в края на III век. През 330 г. Константин Велики преместил столицата на империята във Византион, като го нарекъл Константинопол, построил храм “Св. мъченик Мокий” и в него пренесъл мощите на мъченика. В деня на неговата памет – 11 май – Константин Велики осветил новата столица Константинопол и оттогава рожденият ден на града се чества в деня на св. Мокий. Бел. ред. В.В.

² Константин I Велики (324-337). При липса на специална бележка, всяко споменаване на „Константин” в текста се отнася до Константин Велики. Бел. ред. В.В.

³ Констанций II, 337-361г.

⁴ Т. е. през 342 г.

⁵ Теодосий I, 379-395 г.

литургия и под нея загинали много ариани. Но в дните на император Юстиниан⁶ същата църква е била построена наново и стои до наши дни. Лекторът Маркел погрешно твърди, че църквата се е срутила във втората година на Конон Исавриец⁷.

2. [Църквата] “Св. Агатоник”⁸ е била построена първо от Анастасий⁹ и после от Юстиниан Велики. Седем патриарси изпълнявали длъжността си в същата църква над петдесет години и василевсите били коронясвани там. По каква причина е било променено [бил променен този обичай] не се знае. Но нашите предшественици са ни предали, че близо до тази църква е имало и голям дворец, който е бил в порутено състояние, а е възстановен от Тиберий¹⁰ в сегашния дворец.

3. Морските стени били поправени от Тиберий Апсимар¹¹; преди него те са били напълно занемарени. Западните стени, онези с големите порти, били възстановени от Лъв Велики и Благочестиви¹²; По този случай била

⁶ Юстиниан I Велики, 527-565 г.

⁷ Става дума за Лъв III, 717-740 г., т.е. през 718 г.

⁸ Агатоник (честван на 22 август) също е един от мислените за „местни”, византийски светци (загинал е на по-малко от 70 км от Константинопол), което обяснява и централната роля на неговия храм в първите векове на Византия. Според църковното житие комитът Евтолмий бил пратен в малоазийската област Понт да преследва християните. В гр. Карпен той убил Зотик и учениците му. Като се върнал в Никомидия, той заловил Агатоник, който бил от знатен род и други християни, сред които Теопретий, Акиндиин, Зенон и Севериан, и ги завел в Тракия. Когато светиите се намирили в областта Потама, комитът предал на смърт свети Зотик, Теопретий и Акиндиин, които вече не можели да ходят поради получените по-рано рани. Когато пристигнали в околностите на Халкидон, комитът предал на смърт свети Севериан, който дръзновею изповядал Христа; другите мъченици, заедно със свети Агатоник завел във Византион, където бил подложен на мъчения; после заедно с тях пристигнал в Селимврия (дн. Силиври), на едно място, наречено Амус, където пребивавал Максимиан. Там светият мъченик Агатоник и всички християни, доведени с него от Никомидия, били изтезавани за последен път, след което били осъдени на смърт и посечени, като пострадали за името на Христа, нашия Бог. При управлението на император Констанций били пренесени в Константинопол и поставени в храма, посветен на негово име, а главата му останала в Селимврия. Днес паметта на загиналия в Тракия „св. мъченик Агатоник и дружината му” се пази само в сборниците с жития, като изглежда на по-голяма почит се радват съименниците му - римският папа св. Агатон (679-682) и Аготиник Египетски, за когото не се знае почти нищо, освен че е съвременник и съмишленник на св. Макарий Египетски/Велики (300-390). Бел. ред. В.В.

⁹ Анастасий I, 491-518 г.

¹⁰ Тиберий II Константин, 578-582 г.

¹¹ Тиберий III, 698-705.

¹² Лъв I Тракиец (Бес), 457-474 г.

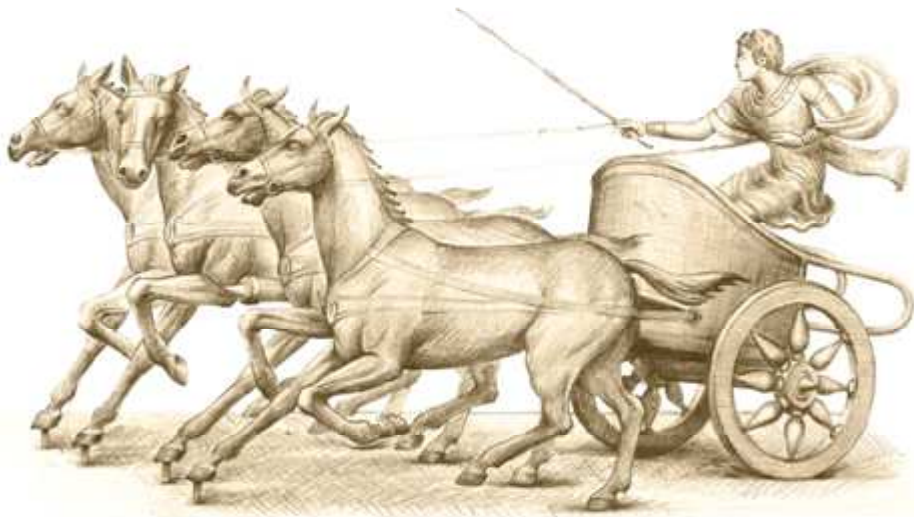
организирана религиозна процесия с пеене на „Кирие Елейсон” четиридесет пъти, и *демосът* на Зелените викал: „Лъв надмина Константин”.

4. При вратата, на равнището на земята, имало статуя /стойхейон/¹³ на един езичник, Фидалия. Когато статуята /стела/ е била махната, станало голямо чудо, а именно мястото се разтресло за дълго време, така че дори императорът се удивил и изпратил процесия на мястото и го спрял само по този начин. Това сторил св. Сава¹⁴ с молитвите си.

5. На мястото, наречено Неолайа, имало статуя /стела/ на жена и олтар [с] малко теле; с тях стояли също четири коня, блестящи от позлата [колесница с] колесничар (Ил. 1);

¹³ В текста в скоби са посочени различните гръцки термини, използвани в оригинала за обозначаване на отделните артефакти.

¹⁴ Става дума за св. Сава Освещени (439-532), създател на Йерусалимския киновитиен устав, използван и до днес в православната църква. Роден в Кападокия, св. Сава прекарва по-голямата част от живота си в Йорданската пустиня. В Константинопол е извикан от император Анастасий във връзка с богословските спорове след Халкидонския събор, чиито решения той ревностно защитава. Св. Сава влиза в противоречие с Анастасий, който докрай остава убеден монофизит и едва след утвърждаването на Ортодоксията при Юстин I се връща на Изток. Следователно случката, която е описана тук, може да се ситуира през първите 20 години на VI в. Заради ярката политическа роля, която светецът съвместява с монашеските и анахоретските подвизи и връзката чрез ортодоксалните възгледи с Юстиниановата династия, името на Сава по-късно добива силна легитимираща роля (срв. напр. в историята на княз Растко Неманя – св. Сава) Бел. ред. В.В.



Ил. 1.

Имало [статуя на жена] /стела/, държаща в дясната си ръка малка фигурка /стелидион/, изображение /агалма/ на тичаща фигура¹⁵. (Ил. 2) Някои казват, че групата [колесницата с колесничарят и жената] е издигната от Константин, а [други казват това] само за конете, докато [мислят че] останалите статуи са древни и не е направени от Константин. До времето на Теодосий Велики¹⁶ имало представление /теама/, играно от гражданите в Хиподрума, когато всички със свещи и бели хламиди идвали да занесат тази същата статуя /стела/ на колесница от портите до Стемата. Правели са го всеки път, когато се празнувал рожденият ден на града (11 май). Били изобразени със статуи /зода/ върху колони също така Адам и Ева и Изобилието и Гладът.

¹⁵ Тази и всички останали реконструкции на статуи са направени от Т. Алексиева по описанията на Никита Хониат, който детайлно представя 20 от константинополските статуи, унищожени през 1204 г. от кръстоносците. Там жената също държи конника на дланта на дясната си ръка, т.е. – в рисунката има малка неточност. Бел. ред. В.В.

¹⁶ Теодосий I, 379-395 г.



(Ил. 2)

а. За пристанището на Неорион

На пристанището, наречено Неорион, стоял бронзов вол с огромни размери. Казват, че мучал веднъж годишно и през деня, в който мучал, ставали бедствия. По време на управлението на император Маврикий¹⁷ той потънал в пристанището.

б. За статуите при Халки

Статуята /стела/ на Маврикий, жена му и децата му при Халки стои над изображението /ейкон/ на Иисус Христос, представен като Бог и човек; те [статуите] са сложени там от него [Маврикий]. Двете статуи /стели/, чиито

¹⁷ Маврикий, 582-602 г.

ръце са протегнати едни срещу други, са донесени от земята на атиняните; смята се, че са на философи, както казва езичникът Лигурий.

- с. След смъртта на император Маврикий имало последовател на някой си Евтихий¹⁸ на име Акат, който бил дякон от църквата „Св. Евфимия“. Когато видял, че последователите на Евтихий били победени, той отишъл в укреплението Серапион - едно от онези, които били под персийска власт, наречено Регион. Казал на Перитий, командира на укреплението, за уязвимостта на жителите на Халкидон. Перитий веднага се качил на колесницата си - защото такава било въоръжението на командирите на Регион - и със седем хиляди мъже тръгнал към Халкидонския метрополис. Хората, обаче, разбрали предварително и избягали във Византион, взимайки със себе си безценните мощи на св. Евфемия. За отмъщение Акат, понеже църквата не била дадена на Евтихий, довел персиеца Перитий срещу й. Тогава Богът-слънце, така нареченият Кронос¹⁹, от сплав между сяр и злато, който се намирал в Халкидон, бил взет от персите, които го отнесли в Персия.

d. За статуите при „Св. Мокий“

По времето на Лъв Исавриец, много древни паметници /теаматия/ били унищожени, защото този човек бил неразумен. Тогава бил преместен т. нар. Тризодон²⁰. Той бил в една кухня под „Св. Мокий“. До това време

¹⁸ Евтихий е константинополски архимандрит, според когото човешката същност на Христос е била напълно погълната от божествената Му същност. Като еретично учение евтихианството съществува от втората четвърт на V в., през 448 г. то е осъдено като ерес от Константинополския събор, а Евтихий е лишен от архимандритския си пост. Учението на Евтихий и александрийския патриарх Диоскор е осъдено и на Халкидонския събор (451 г.), когато мощите на св. Евфимия проявили чудодейната си сила. Бел. ред. В.В.

¹⁹ Тук се отразява не класическата елинска (хезиодово-аполодорова) традиция, а орфическият култ към Кронос, почитан заедно с Уран, Зевс и Дионис като едно от централните небесни божества. Бел. ред. В.В.

²⁰ Според Дж. Херин и А. Камарън въпросният Тризодон вероятно е трипод/триножник. От анализа на Ж. Дагрон обаче може да се заключи, че става дума за реплика на т.нар. Триглава статуя, изобразяваща Константин и синовете му, която е била обект и на други две „покушения“ – при Теодосий II и при Теофил и Йоан VII Граматик. Не е изключено да е съществувало изображение на Триединния бог

много хора правели астрономически изчисления по него. Там има и гробници на езичници и ариани, и са заровени много други тела.

6. Укреплението Панормон било построено от езичника Панормос и има двойна стена, изглеждаща като от споени заедно желязо и бронз. На северната врата на същото укрепление имало стръмни стълби и статуя /стела/ на жена с две глави. Тя била зрелище /теама/ [за минавачите]. Когато пожар обзел укреплението и целият град изгорял заедно със стените²¹, тази кула на портата стояла. И много пъти огънят наистина се приближавал твърде близо до това място, но се отдръпвал на пет оргия²² от статуята /стела/, сякаш отблъскван от нещо. Статуята /стела/ е взета от Хосрой, тиранина на Персия²³ и е обект на почит до наши дни, както Парадизий, събирач на данъци, който е бил заловен там и избягал, е изяснил в третото издание на хрониката на Иполит.

7. На мястото, наречено Смирнион, към северната част на Тетрадизионския портик близо до църквата „Св. Теодор“ има девет статуи /стели/. От тези статуи /стели/ четири са на Константин Велики, съпругата му Фауста, препозита Хиларион и третия му син, също наречен Константин²⁴, който, според разказите на хронографите Херодот и Иполит²⁵, бил обезглавен от баща си и за когото баща му тъгувал, оплаквал го четиридесет дни и, както ни е казано, нито измивал тялото си, нито почивал в леглото си. Направил статуя

(Трисагион) или, което е най-вероятно предвид употребата на артефакта – някакво, състояло се от три елемента изображение на небесните тела. Бел. ред. В.В.

²¹ Разказът може да се отнася за всеки от големите пожари в ранен Константинопол – през 404 (405/6), 475/6 или 532 г. Бел. ред. В.В.

²² 1 оргий = ок. 1, 78 м. Във Византия тази атическа мярка е била използвана рядко за сметка на т. нар. „царски оргий“ (мярка, типична за Египет, откъде вероятно ромеите я заемат). Царският оргий е равен на 2,10—2,134 м. В средновековния български език мярката се превежда като „разтег“. Бел. ред. В.В.

²³ Вероятно Хосрой II, 579-628. Бел. в англ. превод на Дж. Х. и А. К.

²⁴ Тук става дума не за третия син на Константин, а за първородния му син от Минервина – Крисп, който е бил екзекутиран (както впрочем малко по-късно и мащехата му Фауста, спомената в текста) ок. 326 г. Бел. ред. В.В.

²⁵ Нито Херодот (V в. пр. Хр.), нито Иполит (II-III в. сл. Хр.) биха могли да пишат за убийството на Крисп (Константин) и Фауста. Очевидно авторът се стреми да придаде максимална достоверност на разказа си с позоваване на най-популярния езически (Херодот Халикарнаски) и най-известния християнски (св. Иполит Римски) историк. Бел. ред. В.В.

/стела/ от чисто сребро и я обковал с много злато, а главата била от чисто злато, с изписано на челото: „Моят син, който беше онеправдан”. Когато издигнал [статуята], той [Константин] паднал в покаяние и се молил на Бог за греховете си. Останалите пет статуи /стели/ са на Север, Харматий, Зевксип, Виглентий, строителя на [Ta Viglentiou] и Елевтерий²⁶, който издигнал двореца до Сената. Всички тези хора били екзекутирани с меч и като са запомнени чрез статуи /стелотенти/ от този, който ги е онеправдал, биват молени с молитви за прошка от грешника²⁷. И децата им, и много от наследниците им, спазвали това задължение до времето на Валент Арианина²⁸. А арианите, неможещи да понесат победата на Константин, ги заровили при Тетрадизионския портик споменат по-горе, до [църквата] „Св. Теодор” [където се намират] до сега.

8. В Сената имало колесничари в колесници, сложени на мястото за астрономически измервания, където стоят статуите /стели/ на Артемида и Афродита. Това е мястото, на което Аркадий, архидяконът на „Св. Ирина”, бил убит с тояги от арианите. Казват, че статуите /стели/ там са се тресали в продължение на три дни след смъртта му. Колесниците са заровени под арката по времето на император Теодосий²⁹.

²⁶ Интересно е да се отбележи, че не само Виглентий, а всичките „петима, наказани с меч”, са всъщност епоними на пет от известните константинополски квартали. Трудно е да се каже доколко в случая разказът отразява действителни монументи и практики, свързани с тях, и доколко просто обяснява градската топонимика. Бел. ред. В.В.

²⁷ В този разказ и във вероятно съществуващата, описвана в пасажа византийска традиция, се отразява древното римско предание, че след като Ромул убил Рем започнали катастрофични събития, които били прекратени едва когато Ромул се покаял, направил златна статуя на брат си и я сложил да стои до трона му така, сякаш двамата управлявали заедно. Разбира се, византийските (в т. ч. полемично настроените спрямо Константин) автори, също разработват темата за разкаянието на императора за убийството на Крисп, без обаче да споменават статуята му. Бел. ред. В.В.

²⁸ Флавий Юлий Валент, 364-378 г.

²⁹ Вероятно Теодосий I, 379-395. Бел. в англ. превод на Дж. Х. и А. К.

9. Казват също, че дванадесет кошници³⁰ са стояли десет години в новия дворец на Сената. След това са заровени по съвета на Митрофан, епископ на Константинопол³¹, даден на император Константин Велики.

10. Мнозина също казват, че изображения /ейкони/ на Митрофан и Александър³², и Павел³³ били направени на дъски по времето на Константин Велики. Те седели на Форумта близо да голямата статуя (3) /стела/ на колоната от източната страна. Арианите, след като победили, занесли тези изображения /ейкони/, за да ги изгорят в огъня в Коронион Милион, заедно с изображенията /апейконизма/ на Божията Майка и на Самия Иисус, който бил станал дете от плът; така ни е предал с най-голяма точност историкът Анкирианус в своята „Декалога“ чрез Анастасий. [И самият Анастасий казва същото.]

³⁰ Текстът не позволява да се уточни със сигурност за какви кошници се говори – за онези, от чудото с умножаването на хлябовете (която реликва и според описанията на поклонниците се е намирала във византийската столица), или за церемониални кошници от някакъв древен култ (например на Деметра). Първото предположение е вярно само ако се вземе предвид споменатото на други места, че кошниците били положени в основата на Константиновата колона (на Константиновия форум) като един от паладиумите на столицата. Бел. ред. В.В.

³¹ Митрофан често е цитиран като пръв епископ на Византион, 306/7-314. По-късно традицията утвърждава като такъв - впрочем без никакви исторически основания - св. ап. Андрей. Съответно списъкът на Константинополските патриарси от св. Андрей Първозвани до Митрофан се попълва със Стахий (38-54, ръкоположен от самия ап. Андрей), Онесим, Поликарп, Плутарх, Седекия, Диоген, Елевтерий, Феликс, Поликарп II, Атенадор, Евзоний, Лаврентий, Алипий, Пертинас, Олимпиан, Марко, Филадельф, Кириак, Кастин, Евгений, Тит, Дометиан, Ронфин и Проб, а Митрофан е последван от присъствалия на Първия вселенски събор патриарх Александър (314-337). Същият механизъм ще се задейства и при хронологията на римските папи, за чийто патрон ще бъде обявен св. ап. Петър (30-67), наследен от Лин и Анаклет (или Клет) до първия исторически засвидетелстван римски епископ - св. Климент, чийто понтификат се ситуира от 88 или 92 до 97 или 101 г. и който преди да заеме римската катедра – отново според римската традиция - е бил пръв епископ на Сердика. Бел. ред. В.В.

³² Александър, патриарх 314-337 г.

³³ Св. Павел, Константинополски патриарх 337-339; 341-342; 346-350.



Ил. 3. Персонификация на Константинопол и колоната на Константин-Хелиос (великата статуя), многократно споменавана в текста. Певтингерова карта.

11. От Великата църква, която сега се нарича „Света София”, били изнесени 427 статуи /стели/, повечето от които на езичници. Сред многото е имало такива на Зевс и на Кар³⁴, наследника на Диоклетиан³⁵, и на Зодиака, и на Луната, и на Афродита, и на Северната Звезда Арктур, поддържана от две персийски статуи (стели), и на Южния Полюс, и на жрица на Атина, предсказваща на Херо, философа [изобразен] в профил. Имало и известен брой статуи /стели/ на християни, около осемдесет. От многото си струва да се споменат няколко: Константин, Констанций³⁶, Констант³⁷, квесторът Гален, [цезар Юлиан и още един Юлиан, епарх], август Лициний³⁸ Валентиниан³⁹, и Теодосий⁴⁰ и Аркадий, синът му, Серапион губернаторът, и три на Елена, майката на Константин - едната от порфир и [други] мрамори, другата,

³⁴ Вероятно става дума за император Кар, 284 г. сл. Хр.

³⁵ Диоклетиан, 284-305 г.

³⁶ Констанций II, 337-361 г.

³⁷ Констант, 337-350 г.

³⁸ Лициний, 308-324 г.

³⁹ Валентиниан I, 364-375 г.

⁴⁰ Теодосий I, 379-395 г.

инкрустирана със сребро на бронзова колона и третата от слонова кост, дарена от ретора Киприй. Тези статуи Юстиниан⁴¹ разпределил из града, когато построил Великата Църква с вяра и усилие (4). Онези, които знаят горното, ще намерят голяма част от тези статуи, ако обиколят града и ги потърсят.



Ил. 4. Построяването на „Света София“ от цар (император) Юстиниан. Български препис на *Манасиевата хроника*, миниатюра 38 (14 в.)

12. Когато генералът Манаим с мощ разбил скитите, бил сметнат достоен да бъде почетен със статуя /стела/ в така наречения Хореум, който някои наричат Модион. Там, където сега стоят колони и апсида, близо до къщата, наричана днес дома на Кратерос, се намирал онова, което се казва мярка [еталон]⁴². Там също стои бронзова мярка, и една крина за жито и две бронзови ръце върху остриета. Що се отнася до Модиона [Мярката], не трябва да пропускаме, че е поставен по времето на Валентиниан⁴³. Защото по това време официалната мярка е била установена сред жителите на Константинопол, и той я определил на дванадесет [мерки] за сребърна монета,

⁴¹ Юстиниан Велики , 527-565.

⁴² Става дума за уточняване стойността на модиона, който по принцип е равен на 9 литра – за Египет и на 18 литра – за останалите провинции. Бел. ред. В.В.

⁴³ Валентиниан I, 364-375 г.

защото номизмата поначало се сякла от сребро⁴⁴. Теодорит описва това извънредно ясно. След това са били поставени и бронзовите ръце; понеже, когато императорът (Валентиниан) обявил това [за] пълната мярка и казал на търговците да не се въздържат, един от търговците, който продавал зърно на императора за държавни помощи, загубил дясната си ръка пред Модiona, когато някои от присъстващите го обвинил в измама. В последствие ръцете били сложени горе - за купувача и за продавача, предупреждавайки и двамата да не се бунтуват срещу онова, което е установено. Самата статуя /стела/ на император Валентиниан, държащ мярка в дясната си ръка, е била махната от протектора Курий, във [втората година от управлението] на Юстиниан, за да плати [с нея един] данък, понеже [макар] малка, тя също е била от сребро.

13. В Константинопол беше донесено изображението /ейкон/ на Менандър, прорицателят на критияните. Разположиха го да го гледат в залата Артирианос, защото статуята /стела/ беше петнадесет лакътя⁴⁵ висока и осем лакътя широка. Не беше излята, а от изчукан метал и Маркиан⁴⁶ я насече на монети и я сложи в държавната съкровищница.

⁴⁴ В епохата, когато е създаден текстът, номизмата вече е златна и тежи между 3,89 и 4,55 гр. Номизмата съдържа 12 сребърни милиареса от по 2, 24 гр., което е равно на 24 сребърни кератия или 288 медни фолиса. Пет номизми са равностойни на една сребърна литра (либра). Бел. ред. В.В.

⁴⁵ Един лакът е равен на ок. 0, 65 м. Бел. ред. В.В.

⁴⁶ Маркиан, 450-457 г.

14. Ардабурий⁴⁷, генерал от управлението на Лъв Велики, намерил в региона на Тракия статуя /стела/ на Херодион⁴⁸, която била много прегърбена и тежка. В пристъп на гняв той я счупил и в нея намерил 133 таланта злато, което с ентузиазъм докладвал на императора. Но бил убит от него. В агонията си казал: „Никой, който подправя злато с олово, не е получавал такова наказание, каквото ми е отсъдено на мен от този прегърбен цар!” И така онези, които минат покрай това място, особено философите, не свързват смъртта на Ардабурий с предишните му злодеяния, а смятат, че е заради унищожението на статуята /стела/ на Херодион. Това станало по времето, когато умрял и Аспар. При [Форума на] Таурис до сега е запазена статуя /стела/ на Аспар; тя е качена на кон. както може да се види.

15. [На] Форума в дясната част на източната страна, имало дванадесет статуи /стели/ от порфир и [други] мрамори и дванадесет сирени (русалки), които повечето хора наричат позлатени морски коне (Ил. 5). Но в наши дни се виждат само седем. Сегашният император преместил три от тях в областта на „Св. Мамас”, но другите четири са запазени на място до днешни дни.

⁴⁷ Без съмнение става дума Ардабурий Младши, екзекутиран през 471 г. по заповед на Лъв I, (който получил за това прозвището „Касапина”/ Macellus). Посочените събития стават в контекста на издигането на гота Гайна в края на IV в. и последвалото издигане на алано-готите Ардабурий, Аспар, Патриций и Ардабурий (Младши). Убийството на Аспар и Ардабурий Младши провокира бунта на Теодорих Страбон, в чийто контекст е и сключването на първия известен българо-византийски договор при император Зинон, датиран към 482 г. и съхранен във византийската памет с появата на едно от големите „чудеса” на столицата – статуята на българина на Хлебния пазар (вж. по-долу). Бел. ред. В.В.

⁴⁸ Херодиан вероятно е Ирод (Велики) – цар на Юдея 40-4 г. пр. Хр. Споменаването малко по-долу, че статуята е „изкривена” и „гърбава”, освен чисто идеологически, пейоративен смисъл, може да е свързано с тежката болест, от която умира Ирод. Под „гърбав” цар едва ли се има предвид Лъв Тракиец. Макар да умира също от тежка болест (дизентерия?), Лъв е бил един от най-способните византийски генерали, издигнал се до поста военен трибун – факт, който предполага освен всичко друго и добри физически качества. Бел. ред. В.В.



(Ил. 5)

16. Забележете, че кръстът, на който може да се прочете в средата „Хагиос” (Свят), е сложен там от онзи, който е патрон на Форума⁴⁹. Там също има две статуи /стели/, пазени от ляво и от дясно от ангели, една на самия Константин и една на Елена (6). Когато влизаш - на север, а когато излизаш - на изток, се вижда кръст, инкрустиран със сребро, с кръгли сфери по краищата на рамената, издигнат от Константин Велики, точно както той го видял [в небето]. Там могат да се видят позлатените негова и на синовете му статуи.

⁴⁹ Т.е. – Константин Велики.



Ил. 6. Византийски реликвиарий на Светия животворящ кръст, чиято украса повтаря описаната сцена на Кръста, Константин и Елена, и ангелите. 13 в. (С-Пб. Ермитаж).

17. На същия тази Форум стояла внушителна статуя /стела/ на слон, в пространството отляво, близо до великата статуя /стела/⁵⁰. Той представлявал странна гледка /теама/. Веднъж имало земетресение и слонът паднал и си счупил един заден крак. Войниците на префекта, защото Форумът е в неговата сфера на ангажименти, извикали и се втурнали да го изправят и намерили в самия този слон всички кости на едно човешко тяло, и малка дъсчица, върху която е било написано:

„Дори в смъртта не съм отделен от светата дева Афродита”

Префектът добавил това [повредената статуя на слона] в обществения трезор, превръщайки го на монети, както в описаните по-горе случаи.

⁵⁰ Т.е. – Константиновата колона, увенчана със статуя на императора в образа на Аполон Хелиос. В началото на 12 в. статуята е заменена с кръст и монументът започва да се нарича Колоната с Кръста. Бел. ред.

18. При мястото на Милиона стояла бронзова конна статуя /стела/ на Теодосий⁵¹. Когато я издигнал дарил и много жито на града.

19. Конните статуи /стели/ в Перипатос (Колонадата) представят цялото семейство на Грациан⁵², Теодосий⁵³ и Валентиниан⁵⁴. Сред тях една от изкривените, наречена на шега Фирмилианус⁵⁵, стои и до наши дни.

20. Преди някои хора са наричали Ксиролоф⁵⁶ зрелище /теама/. Защото в него е имало шестнадесет спирални⁵⁷ колони, и Артемида, сглобяема статуя /стела/ и една на строителя Ксиролоф, на Север⁵⁸ и един паметник /тематсион/ - триножник. Там, по заповедите на същия този Север, са извършвани много жертвоприношения. И на това място са правени много предсказания, [по време] на които е била принасяна в жертва и девица, и астрономическата позиция оставала така тридесет и шест години.

21. [На] така наречения Ексакинион⁵⁹ е имало див заек, хрътка и огромен Фавн, и трите от едно парче желязо; и много други зрелища /теамати/

⁵¹ Теодосий Велики, 379-395 г. Вж. илюстрацията в края на текста.

⁵² Грациан, император, 367-383 г.

⁵³ Теодосий Велики, 379-395 г.

⁵⁴ Валентиниан I, 367-375 г. или Валентиниан II, 375-392 г.

⁵⁵ Апотропеично име, което на лат. букв. означава „здрав“, „крепък“ – вероятно игра на думи. Въпросните статуи може да са се намирали при колонадата на Хиподрума или при тази при Свещения дворец. Бел. ред. В.В.

⁵⁶ Кси(е)ролоф, т.е. – Сухият хълм, се нарича седмият хълм на Константинопол. Към времето, когато е записан текстът, явно е била популярна етимологията, свързана с майстора-строител епоним Ксиролоф (вж. по-долу в същия параграф). Бел. ред. В.В.

⁵⁷ Спирални се наричат колоните, покрити спираловидно с релефи (като запазената до днес Траянова колона в Рим). Бел. ред. В.В.

⁵⁸ Север, император, 192-211 г.

⁵⁹ Неправилна форма на името *Exokionion* – градска зона, разпростряла се извън Константиновите стени и белязана с колони. Тук, след антиеретическите мерки на Теодосий I арианите имали право да провеждат богослуженията си (понеже по закон те можели да са само „извън стените на Града“), поради което църковните автори често ги наричат ексакионити. Подобно на артефактите на Ксиролоф, статуите и колоните на Ексакинион-а са свързвани от византийците с магически и прорицателски практики. Бел. ред. В.В.

са запазени на това място. Тях Маркиан⁶⁰ ги взел и отнесъл в областта около „Св. Мамас“⁶¹. И там имало голяма баня, в която много хора са били в опасност, защото казвали, че не са чували за предсказанието.

22. При „Св. Мамас“ е имало ужасяващ мост с около дванадесет арки и свода. Защото голяма река се е изливала на това място, особено, както казват, през месец февруари⁶². Там също е стоял много голям бронзов дракон, понеже някои казват, че в моста живеел дракон. И както подобава, на него са се принасяли в жертва много девиси и голямо количество овце, птици и волове. Защото някой си Василиск, който бил един от наследниците на цезар Нумериан⁶³, се влюбил в това място, застроил го и живял там; там също издигнал и много голям храм на Зевс. Но Зинон сложил край на тези работи във втората част на управлението си⁶⁴.

23. На Форумата, под великата статуя /стела/, има множество кръстове, носещи формата на Великия Кръст. Там също са [кръстовете] на двамата крадци, които са били разпънати заедно с Христос и са погребани там до днешни дни. Също там е стъкленият съд с мирото, с което Христос е бил помазан, и много други чудотворни неща има под Форумата, [поставени там] от

⁶⁰ Маркиан, 450-457.

⁶¹ Св. Мамас (Мамант) според житийната традиция е роден в Кападокия ок. 259 г. и загива мъченически на 16 години (през 275 г.). Иконографията му е изключително специфична – подобно на св. Йероним е придружаван от лъв, но най-често го язди (при което е очевидна аналогия с иконографията на Кибела, чиято колесница е теглена от два лъва, а донякъде и с иконографията на св. Мина, изобразяван често между два лъва/или камили). Празникът на светеца е на 2 септември. Тук става дума за известния константинополски манастир „Св. Мамас“. Бел. ред. В.В.

⁶² „Св. Мамас“ се намира в 12 регион, в квартала Тритон, близо до Теодосиевите стени. Не е ясно за каква пълноводна, опасно прииждаща през февруари река става дума, освен ако не се говори за друг храм „Св. Мамас“, какъвто има много основания да се счита, че е съществувал в Константинопол (в квартала Пера). Изясняването на въпроса е особено важно за българската история, понеже през 812 г. кан Крум отнесъл от Хиподрума при „Св. Мамас“ множество статуи (което означава най-малкото, че някои от Крумовите хора са били допуснати през Златната врата до „Св. Мамас“. Бел. ред. В.В.

⁶³ Марк Аврелий Нумериан, император от декември 283 до ноември 284 г.

⁶⁴ Т.е. между 477-491 г.

Константин Велики и надеждно скрити от Теодосий Велики, които за по-кратко ще се въздържим да споменем поименно (Ил. 7).



Ил. 7. Поклонници, съзерцаващи реликвите в Константинопол. Западна миниатюра, 1410-1412 г. Парижка национална библиотека.

24. Константи Велики много често се забавлявал на Великия Стратегион; ето защо там сложил много езически монети в един ров. Това не го намерихме записано, но го чухме от хора, които са го виждали написано, че в Стратегиона са заровени също и много златни монети в голямата яма. И аз не се усъмних в думите, които чух, защото [каквото] аз и бащите ни оставяме [е] в по-голямата си част ненаписано, а не писано, както знаят и познавачите. В Малкия Стратегион се разменят големи количества олово - или самото олово, или писмени еквиваленти [вместо] олово; също и смес от злато и сребро [са излети] в надписи върху мрамор. Написахме това, след като го видяхме от надписите върху мраморни таблички, или след като се допитахме до онези, които са ги чели.

25. В църквата „Св. Мина“ бил открит голям ров по времето, когато са я почитвали, и много кости на гигантски мъж, които император Анастасий⁶⁵

⁶⁵ Анастасий I 491-518 г.

видял и им се възхитил и ги оставил във Фосата⁶⁶ като необикновено чудо /таума/.

26. В църквата на св. Прокопий мъченик при Халки стояла статуя /стела/ на евнух, на чиито гърди било написано: „Нека този, който обезпокои паметниците /тематиа/, да бъде обесен“⁶⁷. Статуята /стела/ била на Платон кубикулария, който бил изгорен в дните на император Василиск⁶⁸. Когато родителите му помолили императора да удостои Платон със статуя, като урок за онези, които се противопоставяли на императора, той не забранил. В процеса на обновяване на църквата на мъченика, тя [статуята на евнуха] била преместена на Хиподрума; но къщите на същият този евнух стоят до ден днешен при Халки.

27. От разказа на хартулария Химерий, предаден от Теодор, когато е бил с него в Кинегион и е разглеждал, се постаряхме, Филокалесе, да разучим точно нещата, за които попита, и да ти ги опишем.

28. Един ден тръгнахме към Кинегиона с Химерий, гореспоменатия достоен хартуларий, да изследваме тамошните статуи /ейкони/, и намерихме между тях една, която е малка на височина и ниска, но едра и много тежка. Докато я разглеждах и не продължавах с търсенето си, Химерий каза: „Прав си да (й) се чудиш, защото той е строителят на Кинегиона“. Когато казах: „Максимиан е бил строителят, а Аристид архитектът“, веднага статуята /стела/ падна от височината [на която беше поставена], която беше голяма, удари Химерий силно и го уби на място. Страхувах се, защото там нямаше никой, освен мъжете, които ни държаха мулетата, а те бяха отвъд стълбите. Уплашен да не пострадам аз самият, го издърпах за десния крак до мястото, където хвърлят осъдените⁶⁹ и се опитах да го хвърля, но в страха си съм го

⁶⁶ Фоса – букв. ров, изкоп. Бел. ред.

⁶⁷ Тук е очевидно както внушението да не се посяга на монументите, така и характерното за надгробните надписи на Балканите прокълнаване на всеки, дръзнал да смути покоя на мъртвите. Бел ред.

⁶⁸ Василиск, ок. 475 – ок. 477 г.

⁶⁹ Кинегионът е амфитеатър и област, близо до древния акропол на Византион. След прекратяването на езическите зрелища (започнало форсирано при Теодосий Велики и

пуснал на ръба на брега и избягах и потърсих убежище във Великата Църква. Когато казах истината не ми повярваха, докато не го потвърдих с клетва, понеже аз бях единственият, който е видял това по това време. И така близките на мъртвеца и приятели на императора отидоха с мен до мястото, и преди да стигнем там, където лежеше, видях с почуда къде е паднала статуята. Някой си Йоан, философ, казал: „По божествено провидение, както го намирам написано в писанията на Демостен, че знатен човек ще бъде убит от статуя /зодион/”. И той веднага съобщил това на император Филипик⁷⁰ и му бе заповядано да зарови статуята /зодион/ на онова място; както и бе сторено, защото беше невъзможно да бъде унищожена. Обмисли тези неща старателно Филокалосе и се моли да не изпадаш в изкушението, и внимавай, когато разглеждаш стари статуи /стели/, особено езическите такива.

29. Кратък каталог на Жените, пак от Теодор Лектора

Бронзова [статуя на] Верина, съпругата на Лъв Велики, на колона близо до „Св. Агатоник”, над стъпалата. Още една нейна при Анемодуриона, на юг, близо до „Св. Варвара”. Първата, при „Св. Агатоник”, е била издигната по времето на съпруга ѝ, тази отвъд „Св. Варвара”, след смъртта на Лъв и по времето на зет му Зион, когато коронясала брат си Василиск под акламацията на Зелените: „Дълъг живот на Верина, православната Елена”. Защото тя била много православна.

30. Една много малка позлатена статуя /стела/ на Евфемия, [жената] на Юстин Тракиец⁷¹, в квартала на Олибриус, близо до „Св. Евфимия”, църква, която тя самата построила.

31. Много голяма [статуя] на Евдоксия, жената на Аркадий⁷² и на дъщеря ѝ Пулхерия и две други дъщери, всичките от сребро. Още една на тази

реализирано докъм края на 5 в.), мястото става едно от най-мрачните в града и се използва за екзекуции на престъпници (в т.ч. за разправа на тълпата с иконопочитателите по време на иконоборството). Бел. ред. В.В.

⁷⁰ Филипик Вардан, 711-713 г.

⁷¹ Юстин I, 518-527 г.

⁷² Аркадий, син на Теодосий Велики, император на Източната римска империя 395-408 г.

същата Евдоксия от бронз на колона и още една при Августеума, заради която започнали действията срещу Златоуст⁷³.

32. [Статуя] на Аркадия, втората жена на Зион, в частта близо до стъпалата, познати като Топой, в квартала на светия Архангел. Тук Зион отсъждал справедливост на последователите на Василиск и направил мястото на съд. А също [има една статуя] на първата му жена Ариадна със самият Зион на имперската порта.

33. При онази същата порта Халки, наблизно но от другата страна, [има статуя] на известната Пулхерия⁷⁴, като онази в Перипатос пред двореца.

34. Отвъд Халки, при Милиона на изток [има статуя] на Константин и Елена, над арката. Там също [има и] и кръст [и Тюхе⁷⁵] на града по средата на кръста.

35. При същия този Милион, [се издига] позлатена [статуя] на София, жената на Юстин⁷⁶, който управлявал след Юстиниан Велики и Арабия, дъщеря ѝ и на извънредно хубавата ѝ племенничка Елена.

⁷³ Става дума за конфликта между императрицата и тогавашния патриарх Йоан Златоуст, започнал с порицанието на патриарха срещу лукса и разточителството (каквото била въпросната статуя) и завършила с изпращането му в изгнание. Бел. ред. В.В.

⁷⁴ „Известната” Пулхерия е сестрата на Теодосий II, която дълго време управлява като негова регентка и в Константинопол е имала авторитет, сравним с този на Юстиниановата съпруга Теодора и на София, съпругата на Юстин II. Бел. ред. В.В.

⁷⁵ Вж. изображението в началото на текста. На камеята е представена Тюхе на Константинопол (или персонификация на самия град), увенчаваща съдателя си. Бел. ред. В.В.

⁷⁶ Става дума за Юстин II, 565-578 г.

35 а. [Били издигнати статуи] на Аркадий и Теодосий, сина му⁷⁷, в близост до статуята /стела/ на баща му Теодосий⁷⁸ и двете конни, когато се разпределяли големи количества зърно, особено на Зелените, защото техните хора викали: „Синът на Теодосий надмина Константин”.

36. В Трибунала на двореца [имало статуя] на Евдокия, съпругата на Теодосий, внукът на Теодосий и [статуи] на Маркиан и Константин; тук се изпълнявали много церемониални танци на Сините и Зелените до управлението на Ираклий⁷⁹.

За зрелищата/забележителностите (теамата)

37. **Първо зрелище.** Позлатената статуя /агалма/ на мъж на колонадата на Базиликата с позлатения покрив, където бе сложен модионът на император Ираклий – коленичещата [статуя] е на Юстиниан, когато е бил тиранин на Константинопол за втори път⁸⁰, и до него жена му, сестрата на Изуверос Глиаванос, след загубата на Тиберий Апсимар, когато Филипик също е бил порищаван в онази част на Базиликата с позлатения покрив. Тервел от България и Глиаванос Хазарът стояли там по много случаи, и били плащани големи суми за данъци там, при мястото на статуите /агалмата/ на тиранина и жена му. С тях стои и огромен слон; както ни уверяват изложителите на животни, няма слон с по-големи размери, най-големите са колкото този. Според традицията този слон е бил издигнат от Север, синът на Кар езичника като зрелище /теама/ (Ил. 8).

⁷⁷ Теодосий II, 408-450 г., син на Аркадий, кръстен на дядо си Теодосий Велики.

⁷⁸ Т.е. Теодосий I, бащата на Аркадий. Бел. ред. В.В.

⁷⁹ Ираклий, 610-641 г.

⁸⁰ Става дума за второто управление на Юстиниан II Ринотмет (705-711), когато бившият император си връща престола с помощта на българския кан Тервел (получил за благодарност освен всичко друго и титлата кесар). Бел. ред. В.В.



(Ил. 8)

Защото казват, че при същата тази Базилика с позлатения покрив е живял слон, необикновено зрелище /теама/. Казвали, че е имало преградено място от седемдесет и две стъпки, охранявано от голямо количество стражи. И казват, че в същото място, където живял слонът, живял Карцинел, майстор на сребърни изделия, който използвал нагласени везни. Говори се, че той заплашил пазача на слона, защото къщата му била повредена, и често се кълнял, че ще убие пазача, ако не държи слона под око. Но пазачът не склонил да възпира слона с юзди. Използващият нагласени везни го убил и го предложил на слона като храна, но животното, понеже било диво, го убило на негов ред. И когато Север научил за това, предложил много жертвоприношения на звяра, и те били веднага почетени със статуи на това място. Там също бил почитан Херакъл, получателят на много жертвоприношения (Ил. 9). И [статуята] е била преместена на Хиподрума, за да бъде велико зрелище /теама⁸¹/. Но по начало е била донесена от Рим във Византия по времето на консулския Юлиан с колесница и лодка и [още] дванадесет статуи /стели/. Тази странна история за зрелището [издигнато от] Север се случила, казват, по времето на консулството на Антемий; той бил

⁸¹ Тази статуя на почиващия Херакъл, претопена от кръстоносците през 1204 г., е описана подробно от Никита Хониат, по чийто текст е направена приложената тук графична реконструкция на монумента. Бел. ред. В.В.

притежател на *Ta Anthemiou*, което е било разменено по заповед на префекта Нузаметос, персиеца, вместо плащане на данък, в дните на Бизас и Антес⁸². Това зрелище /теама/ е достъпно и до днешни дни, та да го изпитат философите.



(Ил. 9)

38. Второ зрелище. На Хелиос при златния Милион.

При златния Милион е съществувала от древни времена колесница на Зевс Хелиос с четири огнени коня, карана от двете страни от две статуи. Там е

казано на Константин Велики след победата над Азотий и Бизас (10), и Антес, от Сините, викащи:

⁸² Митични царе, въображаеми съперници на Константин Велики, чиито имена са всъщност двете части на името на легендарния създател на Б(В)изантион – Б(В)изантес. Бел. ред. В.В.

„Пак си вдигнал камшика и сякаш пак си млад, се състезаваш лудешки в стадиона”;



Ил. 10. Монета на Бизас, (полу)митичният основател на Бизантион.

Но Зелените казали: „Не ни трябваш, нещастен подлецо; боговете отгоре са го взели”. И колесницата на Хелиос бе донесена долу на Хиподрума, и нова малка статуя /стелидион/ на Тюхе е съпроводена с процесия, водена от Хелиос. Ескортирана от много длъжностни лица, тя пристигнала до Стемата и получила награди от император Константин, и след като е коронясан, е изнесена и поставена в Сената до следващият рожден ден на града. Но защото на нея е бил инкрустиран кръст, Юлиан я е прагил в яма, където е имало много други забележителни неща /теамата/. И ако някой разучи внимателно надписите на Форумата, той ще бъде още по-изумен.

39. Трето зрелище. За нещата на Форумата⁸³.

Балсама, центурион и голям почитател на идолите /ейдола/, счупил арката на на часовника, за едно проучване, казал, но, както изглежда вероятно, да я открадне. След като направил това, откраднал сребърната статуя /ейдолон/ на Палада. Везните на Асклеподий, тежачи три литра⁸⁴ и

⁸³ Т.е. на Константиновия форум.

⁸⁴ Литрата/либрата е мярка за тежест = 327.60 гр. Бел. ред. В.В.

венецът на Клеопатра били намерени, като последният бил направен от смарагдово зелен алабастр. Когато император Константин чул за това, той осъдил същият този Балсама на смърт. Но той не показал свян и призовал боговете преди да го обезглавят на едно от стъпалата на Форума, където сервирали първата храна за деня. Нито ще премълчим неблагоприятния случай при втората арка; образът /ейдолон/ на прелюбодееца Максенций⁸⁵ получавал почит и преклонение там, и неразпознат от повечето идолопоклонници /ейдолатрайс/, бил почитан като бог върху кон. Поради което Константин я унищожил и обезглавил с меч всеки, който посмее да го прави [да почита конната статуя]. Там също и Арий посрещнал отвратителната си смърт, нещастникът, който посмял да богохулства повече от езичниците, злощастното същество, което поискало да се настани на патриаршеския трон на Константинопол с императорска помощ с процесии и чест. Но Александър⁸⁶, велик с божествената си мъдрост, не [се успокоил], докато не довел този човек до ужасната му смърт. Така на това място, отдалечен на двадесет и девет дани спрямо арката, Арий е изобразен по времето на управлението на обичайния Бога Теодосий, на мраморна плоча близо до земята, и с него Савелий, Македоний и Евномий⁸⁷, обект на отвращение за минувачите, да изливат възмущението си с изпражнения, урина и плюнки, и да петнят тези, които са опетнили Сина на Бог. Тези неща могат да се видят и в

⁸⁵ Марк Аврелий Валерий Максенций е син на тетрарха август Макисмин. След оттеглянето на баща му през 305 г., през 306 г. той се обявява за принцепс и започва борба срещу тетрарсите, в т.ч. срещу тъста си август Галерий (а по-късно и срещу баща си). Максимиан, който се връща във властта, се опитва да заздрави позициите си като омъжва дъщеря си Фауста за сина на западния август Констанций Хлор – Константин (бъдещия Константин Велики). След като през 310 г. Максимиан умира при неясни условия, започва борба между Константин и Максенций, кулминирала с битката при Мулвийския мост (28 октомври 312 г.), в която Максенций загива. Тъкмо преди тази битка, според преданието, Константин получава видението с лабарума (Христовия монограм) и надпис „С този знак ще победиш!“. Той поставя знака на щитовете на войската си, изработва знаме по видения в небето модел и...наистина побеждава. Обвинението в „прелюбодейство“ тук може да визира преминаването на Максенций от прохристиянска (в периода 308-310 г.) към антихристиянска позиция. Иначе Максенций има само една съпруга и един син (и за разлика от Констанций Хлор и самия Константин не е имал официална конкубинка). Бел. ред. В.В.

⁸⁶ Споменатият по-горе патриарх Александър (314-337), който е сред малцината константинополски патриарси от 4 в., който е проникейски настроен. Бел. ред. В.В.

⁸⁷ Савелий, Македоний и Евномий са видни раннохристиянски богослови, чиито учения – савелианство, македонианство и евномианство са били сходни с това на Арий и са осъдени като ереси заедно с арианството. Бел. ред. В.В.

наши дни от онези, които желаят да проверят това, което ние написахме с философия и старание.

40. **Четвърто зрелище**, което е при сградите на Хлебния пазар.

Малка кучка, направена от мрамор, с много гърди. най-много двадесет, или зърна, които те са търсели да почитат, се вижда от всички страни за всички, които са искали да видят. И глави на паун и орел, и лъвица, и овни, и лястовици, и гарвани, и една гургулица, и невестулка, и пет наведени (или седнали) телици, и две Горгони, една отдясно и една отляво, гледаци се лице в лице, издялани като релеф от мрамор (Ил. 11), всичките съчетани заедно под една и съща сграда или Хлебен Пазар, като зрелище, по заповед на Константин.



(Ил. 11. Двете Горгони от т. нар. Царски цистерни в Константинопол, съвременен вид)

Имало е и над това и Българин, орящ, [качен] върху вол, сякаш искащ да раздели земята, велико зрелище /теама/ за тези, които го видят (Ил. 12).



(Ил. 12)

Това останало за много години и историята достига чак до управлението на Зинон. Но някой си Гален, лечител и философ, защото той самият учил от писанията на хронографи, продължавал [да мисли] и да се уверява дотогава, че мраморните Горгони - онази отдясно и онази отляво, придавайки на змиите йероглифно и астрономическо значение - записвали историите на императорите, след като това е направено от Константин

Велики. И след като съсредоточил вниманието си върху тяхното четене, като видял какво е съдено да стане със Зионон със съдействието на Верина⁸⁸, се изсмял. А някои си Калистрат, плебей по рождение и търговец на дребно по занаят, като Гален повтарял разказа за Горгоните, особено често след завръщането на Зионон от Исаврия⁸⁹; този същият Гален станал обект на настойчиви атаки от онзи Калистрат, и получил такива подигравки и удари в продължение на една година, че най сетне бил свикан съд в същата тази сграда на Хлебния Пазар, сред същите тези скулптури на животни и птици, и той е бил обезглавен с меч, като Зелените и тълпата викали „Присъдата е справедлива”. Философът Аристид дал на мястото следното име, което може да се види и днес: „Зверовете на Гален [и] несправедливостта на Зионон”. И след като издълбал надписа, избягал в Херсон, а написаното е запазено до ден днешен.

Край на Първа част



Статуя на Теодосий или на Юстиниан, или на Ираклий,
или на Константинополския Genius Loci
(рисунка - Кириак от Анкона, ок. ср. на 15 в)

⁸⁸ Не е ясно за какво „съдействие на Верина” се споменава – дали за централното ѝ участие в заговора за свалянето на зет ѝ през 474/475 г. или за някаква легендарна, посмъртна връзка (Верина починала през 484 в изгнание) с разказаната от Кедрин и Зонара мрачна история как Зионон бил погребан жив. Бел. ред.

⁸⁹ Т. е при второто управление на Зионон, 477-491 г.